

MARGOLARIAK EUZKADI'N

1910n.urte-inguruan, Euzkadi'ko margo-ertiaren barrikuntzan aurrelari bi il ziran: Ginea'tar Anselmo 1906n'ean eta Giard'tar Adolfo 1916n'ean.

Ginea'tar Anselmo'k ez dau urrin itzi XIX mendeko berarizko margo-ertia, baiña Erroma'n egoniko bere urteetatik erneten jako margo argitsua durundu ikusgarriakin barrizaleen bide edo modernismoaren alde urtengo dana.

Giard Paris'en bizi izan zan eta an ezagutu eban "inpresionismo" edo zirrara-bidea. Margolari nagusienetari-koa izanez gaiñera "Jakituna Barre-Eragille" izatera eldu zan. Ez diñot zirrara-zale izan zan ala ez. Giard'ek ez eban iñoz alboratu marrazkirik, ez eta argi urtutsuaren inguru-mingururik, zirrarezaleak oi daben lez.

1913n'ean Regoyos'tar Dario il zan, jatorriz Asturias'koa, zaletasunez euskotarra.

Dario'gaz asi zan España'tar margo baltza eta oraingora eldu da Belgika'tarren literatura ta margoaren bidez irudiaren eta ameslarien munduan murgilduta.

Azkenez onek be zirrara edo "inpresionismo" a onartu eban eta trebe bide onetan ainguratu zan betiko bere margo-ertia.

* * *

XIX gizaldiko irugarren zatian jaio ziran margolari euskaldunen leiñu entzutetsua osotzen dabenak. Guzti oneik euren margo-lanetan ziarduen XX eunkidako lenengo zatian: Iturrino, Etxebarria, Zuloaga, Zubiaurre anaiak, Telletxea, Arteta, Arrue'tar Alberto. Margolari-talde ospetsua egiten dabe oneik.

Aurreko margolari-talde europatarra ta euskotarra bardiñak ete dira?

XX mendea sortu zaneke, Europa'n, 1909n.urtean Etorkizun-agerkaia (Manifiesto futurista), 1917n.urtean "Dada Agerkaia", 1924n.urtean Breton'en Agerkai surrealista agertu ziran. Alan eta guzti be ezin lei ziurtatu, ezta lorratzez be, alkar-jokorik 1910'eko eta 1930'eko euskal margoen eta aitatu doguzan Aurrera-zale margolari Europatarren artean.

1907n.urtean Pikaso'k bere "Señoritas de Avigñon" margotu eban. Lauki margotu onek lengo margo-ertiagaz austurea oskatzen ei dau. XX eunkidaren azkenean eta XX'aren asieran ez da agertzen lauki orregaz alkartasunik daukan ezer.

Anai-arteko guda osteko aldia gogorra izan zan bakartade ta jakin-ezagaitik, munduko II gudeak kalte ta zauri aundiak ekarriko ebazan-eta. Guda aurreko euskal margoaren ondakiñak amatau ondoren, lotsaz "Atxuri"ko Erti ta Lanbide-Ikastegian ikasle izan ziran ertilari gazteen

egintza erne zan: Maidagan'dar Fernando Largatxa'tar Santa Fe, Lorentzo Solis'tar José, Roberto, Rodet, Albarrez eta Ajuria'tar Matias eta beste batzun artean berrogei garren urteetako Talde Suiza'tarragaz batu ziran Aroste-gitar Juan, Zubigarai eta Kintana'tar Jose.

Suiza'tarren Taldeak zeregin aundia euki eban aldi aretako margolari ta margo-zale Bilbo'tarrakaz alkartasuna egiteko.

1945n.urtean Talde Suizatarrak Bizkai'ko Ertiliarien Alkarteari zabaldu eutson bidea eta onek eginkizun txalagarri bat bete eban: Erakusketak antolatu, marrazki ta margo-ikastaldiak emon, aldizkari bat argitaratu eta orduan asten ziran margolari gazteai babes ta laguntza emon.

Gizaldiaren lenengo berrogei urteetan kultura-saillean ertibideko galtzea oargarria izan zan.

Berbizkunde bat agertzeko, gauza barri bat eldu zan gugana barrogeiko urteen azkenean: Studio Aretoa. Emen egin ebezan euren erakusketak Oteiza'tar Jorje'k, Ibarrola'tar Agustin'ek, Stefanek eta berton emon ebezan berbal-diak Blas de Otero'k, Zelaia'tar Gabriel'ek eta beste batzuk.

1945n.urtean sortu zan Bilbo'ko Zugaztian dan Era-kustetxea edo Museoa, Erakustoki onek ainbeste zor dau-tso Saratxo'ko Urtado'tar Lorentzo jaunari. Onen alegin eta biotz zabalagaitik egin zalako. Orregaitik omenezko lendakari izendatu eben eta orretan jarraitu eban il arte.

Gogo barri onen alde asi ziran agertzen Erti-Lanen Alkarte Bizkaitarra'ren ondoan sortzen ziran ertilari tal-deak. Orregaitiño, 1948'an Oteiza'tar Jorje Bilbo'ra etor-tea dunbada bat lez izan zan eta eztanda eragin eutson asi-kerako gogo-ibillereari zeru-muga barrietara bultzatuz. Oteiza gure artean igarle, buruzagi eta agintari baten an-tzera agertu zan eta berak bere erriaren ibillaldia lur-eskiñita lerrokatu eban asmakizun eta nortasun aundiaz.

1963'an QUOUSQUE TANDEM bere idazti ameskor eta oargarriagaz durundu indartsua atera eban. Oteiza'gaz asten dira Bilbo'n guda-osteko gogo ta adimen-indarrak. Irurogeiko urte orreitan ertilari barrien ikuspegia sendotu egin zan.

1965'ean Euskal Eskola Talde onek sortu ziran: GAUR, Gipuzkoa'n, EMEN Bizkaian, ORAIN Araba'n, DANOK Naparroa'n. Erti beartuaren urteak dira.

1970'ean Erti Ederren Ikastola Nagusia sortu zan Bil-bo'n eta 1982n.urtean Euskalerriko Ikastetxe Nagusiaren Ikas-Saille izatera eldu da.